

היציאה מן התיבה

האמור בגמרא (חולין נח, ב) כל בריה שאין לה עצם אינה מתקיימת י"ב חודש, ולפי שמשפט דור המבול נמשך י"ב חודש כאמור במשנה (עדות פ"ב), א"כ מוכרח להיות שהיו בעלי חיים שלא זכו לצאת חיים מן התיבה, אלא העמידו תולדות למלאות מקומם בלבד.

במשך חכמה כתב, הענין שהמבול נמשך שנים עשר חודש, אף שענין המבול היה שלא בדרך הטבע, קיים הקב"ה את נח ובעלי החיים שהיו אתו בהשגחה מיוחדת שיחזיקו מעמד באויר כזה אשר היה משחית ומכלה. הרי היה ביכולת השי"ת למחות את כל היקום כרגע, ולמה הוצרך ליי"ב חודש? אולם "כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", נשחת תכונות בע"ח לגמרי, וטבעם נהיה לאהוב הרע והחמס. לזה היה צריך חינוך י"ב חודש, להרגילם בצמצום מזונותיהן להיות ניזונים מידו של אדם ויהיה מוראו עליהם ולא יטרפו טרף. אחרי שיתרגלו בחינוך טוב וישר כזה, אז יצאו לאויר העולם ויחיו הנהגה ישרה. הזמן הנחוץ כדי להפוך את טבעם, שיערה החכמה העליונה שהוא י"ב חודש, לכן אמר "למשפחותיהם יצאו מן התיבה" כי קבלו עליהן להדבק במינן (רש"י). נשתנה טבעם ומזגם מהחינוך ומהפחד האלקי הבלתי טבעי. על זה אמר ר' יוחנן: "ולא הם", כי נעשו כבריה אחרת. מי שראה אותם לפני המבול, וראה אותם אחר המבול, יאמר כי המה ברואים אחרים, כי צורת בע"ח היא טבעו ותכונתו וזה נתחלף לגמרי.

5. רד"ק בראשית פרק ח פסוק כ

(כ) ויבן נח - באותו מקום שיצאו בו, או אפשר שיצא בהרי אררט מקום שנחה התבה, ואפשר ששנתרבה התבה מעל הרי אררט אל מקום שתחת ההרים והלכה על פני המים למקום אחר, או אפילו יצא שם נח, ביבוש הארץ הלך לו למקום אחר לשבת שם ובנה שם מזבח. **ובדרש (ב"ר ל"ד) כי על מזבח הגדול שבירושלים אמר...**

6. רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ב

ומסורת ביד הכל, שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח **כשיצא מן התיבה**, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים: אדם ממקום כפרתו נברא.

7. מלבי"ם בראשית פרק ח

(כא) וירח ה' את ריח הניחוח - ענין הקרבן הוא ששורף את גוף הבע"ח לעפר והחלקים הרוחניים עולים למעלה ע"י האש המפריד בין הדבקים, ומזה ילמד להכניע כחות חמרו ולבטלם ולשרפם ע"י רשפי אש שלהבת אהבת ה', שמעלה רוחניות נפשו ע"י מחשבתו וכוונתו הטובה לה' וה' מצרף מחשבתו הטובה למעשה. **וזה ריח הקרבן, ר"ל רוחניות שבו, ופירוש "וירח ה'", שה' מקבל הרוחניות העולה מהקרבן, והוא נחת רוח לפניו כאילו נח עצמו הקריב א"ע לקרבן...**

8. רמב"ן בראשית פרק ח

(כא) ויאמר ה' אל לבו - לא גלה הדבר לנביא בזמן ההוא, רק ביום צוותו את משה בכתובת התורה גלה אליו, כי כאשר הקריב נח קרבנו עלה לפניו לרצון, וגזר שלא יוסיף להכות את כל חי... **וטעם בעבור האדם** -

1. בראשית פרק ח

(טו) וידבר אלהים אל נח לאמר:
(טז) צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך:
(יז) כל החיה אשר אתך מכל בשר בעוף ובהמה ובכל הרמש הרמש על הארץ הוצא הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ:
(יח) ויצא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו:
(יט) כל החיה כל הרמש וכל העוף כל רמש על הארץ למשפחותיהם יצאו מן התיבה:
(כ) ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל בהמה הטהרה ומכל העוף הטהור ויצלע עלת במזבח:
(כא) וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי פאשר עשיתי:
(כב) עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחס וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו:

2. רש"י בראשית פרק ח

(טז) אתה ואשתך וגו' - איש ואשתו, כאן התיר להם תשמיש המטה: **(יז) הוצא** - "הוצא" כתיב, "היצא" קרי. "היצא" - אמור להם שיצאו, "הוצא" - אם אינם רוצים לצאת, הוציאם אתה: **ושרצו בארץ** - ולא בתיבה, מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש: **(יט) למשפחותיהם** - קבלו עליהם על מנת לידבק במינן: **(כ) מכל הבהמה הטהורה** - אמר: לא צוה לי הקב"ה להכניס מאלו שבעה שבעה אלא כדי להקריב קרבן מהם: **(כא) מנעריו** - "מנעריו" כתיב, משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע: **לא אסף, ולא אסף** - כפל הדבר לשבועה, הוא שכתוב (ישעיהו נד ט): "אשר נשבעתי מעבור מי נח", ולא מצינו בה שבועה אלא זו, שכפל דבריו והיא שבועה, וכן דרשו חכמים במסכת שבועות (לו א): **(כב) עוד כל ימי הארץ וגו' לא ישבתו** - שש עתים הללו שני חדשים לכל אחד ואחד, כמו ששנינו: חצי תשרי ומרחשון וחצי כסלו זרע, חצי כסלו וטבת וחצי שבט קור וכו'... **ויום ולילה לא ישבתו** - מכלל ששבתו כל ימות המבול, שלא שמשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה: **לא ישבתו** - לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן:

3. מלבי"ם בראשית פרק ח

(יח) ויצא נח ובניו - פירוש חז"ל שלא רצה להזדווג לאשתו פן יבא מבול שנית וילד לבהלה, לבד כל החיה שהם יצאו למשפחותיהם ע"מ להדבק במינם. וגם ר"ל כי בתיבה היו כל הבע"ח ביחד ולא הזיקו זה את זה, אבל בצאתם נפרדו זה מזה וכל אחד התחבר עם משפחתו, הטורפים בפ"ע, והאוכלים עשב בפ"ע, **כי קודם המבול לא טרפו טרף, כמ"ש: "ולכל חית השדה את כל ירק עשב לאכלה", שלא אכלו בשר, ואחר המבול התחילו הטורפים לאכול בשר, ונפרדו הבע"ח זה מזה כ"א למשפחתו ולסוגו ומינו:**

4. דף על הדף סנהדרין דף קח עמוד ב

בגמרא: "למשפחותיהם - ולא הם". כולם נתקשו בביאור דברי הגמרא הנראים כסתומים. **ביד רמה** מבאר, כי ההשגחה העליונה רצתה שישאר מכל הסוגים של בעלי החיים בעולם אחר המבול, לכן נצטוו נח להכניס לתיבה מכל המינים. בצאתם מן התיבה היו שבורים ורצוצים, אחר שהיו כלואים שנה, שלא כדרכם ביער ובאויר פתוח. לא היו ראויים לחיות חיים רגילים, אלא להעמיד תולדות לקיום המין בלבד. (וזה הכוונה ולא הם). **הג"ר יעקב עמדין** תירץ לפי

כי בעבורו נענשו, ואם אדם לא חטא היו הם ניצולין אעפ"י שהשחיתו גם הם דרכם: **כי יצר לב האדם רע מנעוריו - מלמד עליהם זכות שיצירתם בתולדת רעה בימי הנעורים ולא בימי הזקנה, ואם כן אין להכות את כל חי מפני שני הטעמים האלה.** וטעם המ"ם כי מתחלת הנעורים הוא בהם, כמו שאמרו (ב"ר לד, י): משננער לצאת ממעי אמו נתן בו יצר הרע, או יאמר כי מן הנעורים, כלומר מחמתם תהיה רעת היצר באדם, שהם יחטיאו אותו. ויש אומרים שהוא כמו בנעוריו, וכמוהו מטרם שום אבן אל אבן בהיכל ה' (חגי ב טו), וכן זאת הארץ אשר תפילו מנחלה לשבטי ישראל (יחזקאל מח כט):

9. **רד"ק בראשית פרק ח**

(כא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו - קראו יצר לפי שנוצר עמו, ואמר מנעוריו, כי יצר הרע הוא באדם קודם יצר הטוב, כי אין בו יצר טוב בפועל עד שיגדל ויקנהו מעט מעט, כמו שאמר: "ואיש נבוב ילבב וע"ר פרא אדם יולד" (איוב י"ד), פירש ע"ר פרא, הוא האדם שנולד והוא נבוב בלא לב, כלומר בלא שכל, ואח"כ ילבב, כלומר קונה לב מעט מעט. וכיון שיצר האדם רע, כי כן ראיתי בחכמתי לברוא אותו, כי כן צריך לפי טבע המציאות, הוא חוטא ברוב אם לא אחד מני אלף, לפיכך לא אוסיף עוד להכות את כל חי בעבורו כאשר עשיתי. **ובדברי רז"ל (נדה ל'), "שאל אנטונינוס את רבי: יצר הרע מאמתי ניתן באדם, משעת יצירה או משעת יציאה? א"ל: משעת יצירה. אמר לו: לאו, שאם כן היה בועט במעי אמו ויוצא, אלא משעת יציאה. אמר רבי: דבר זה למדני אנטונינוס, ומקרא מסייעהו, שנאמר: "לפתח חטאת רובץ", ואומר: "כי יצר לב האדם רע מנעוריו".**

10. **רבינו בחיי בראשית פרק ח**

(כא) מנעוריו - אמרו רז"ל (ב"ר לד, י): "מנעוריו", משננער לצאת ממעי אמו. וידוע שאין האדם מתחייב במצות, שהן מצד היצר טוב, עד י"ג שנה. וזהו שדרשו רז"ל (קהלת רבה ט, כד): יצה"ר גדול מיצר הטוב י"ג שנה, וכן אמר שלמה ע"ה (קהלת ד, יד): "כי מבית הסורים יצא למלוך", כי משעה שהוא יוצא מבית הרחם ששם אסור ומוסגר כאדם המוסגר בבית האסורים, מיד הוא רוצה למלוך, והוא מבקש פי הדד ונמשך אחר התאוות...

11. **אור החיים בראשית פרק ח**

(כא) כי יצר לב רע מנעוריו - פירוש על דרך אומרם ז"ל במסכת בבא קמא (לט א): "שור האצטדין שנגח - פטור, דכתיב: "כי יגח" - ולא שיגחיהו", ע"כ. והן האדם מנעוריו קודם שיבחין למאוס ברע ולבחור בטוב, יקדמנו הרע משננער ממעי אמו והרע מדריכו בבחינתו, והיה כי יגדל כבר הטביע בו הרע כמו שהטביעו הנגיחה בשור האצטדין. וטעם זה יועיל לבל דנו בהכרת, אבל על כל פנים ענוש יענש על אשר איננו שומע בקול האלהים, וישתנה משור המתלמד כי הוא מותר האדם מן הבהמה למאוס ברע בהכירו ולבחור בטוב, והועיל טענת רע מנעוריו שלא יתכעס ה' עליו כ"כ שנראה שהפליא לעשות, כי יש לו סיבה להרשיע לצד לימודו מנעוריו:

12. **שיחות הרצי"ה זצ"ל פרשת נח סדרה ב 5**

... "יצר לב האדם רע מנעוריו", אבל אין זו סתירה למה שכתוב: "אשר עשה האלהים את האדם ישר". האדם מצד עצמו שייך לאריסטוקרטיה עליונה. "ויברא אלהים את האדם בצלם אלהים ברא אותו", לעילא לעילא. יסודו של האדם - הגנים שלו -

הוא הרוחניות והשכל שלו, נשמת האדם. "וייצר ד' אלהים את האדם... ויפת באפיו נשמת חיים"; אלא שיש קושי... האדם ביסודו מצד יצירתו האלוהית, הוא ישר, הוא בצלם אלוהים. בנקודתו היסודית ההוויתית והחינונית - הוא ישר. **האדם מצד עצמו, באופן אבסולוטי ואבסטרקטי, הוא ישר, אולם אדם זה ניתן בעולם, באטמוספירה של העולם, כלשון הפרק הראשון של ספר מסילת ישרים על "חובת האדם בעולמו". האדם נפגש עם העולם, ומתוך כך נמצא בערבוביה ותסבוכת של נשמה וגוף. הזיווג הזה של נשמה וגוף, של קודש וחול, הוא מסובך מאוד. הפגישה הזאת בין האמיתיות האצילית האידיאלית של האדם מצד עצמו, מצד יצירתו האלוהית, ובין העולם, היא לגמרי לא פשוטה וגורמת לערבוביה גדולה, לקושי נורא ואיום.**

13. **מעשי ה' מעשי בראשית פרק כז (פרשת נח)**

הנה כמו כן להיות שהויית מין האנושי היה בזמן של נח דור עשירי לבד זמן מועט, אמר השם יתברך שיצר לב האדם רע מנעוריו, כלומר מחמת היות זמן מועט שנתהוה המין האנושי לכן יצרו רע, ובכל עוד שיאריך הזמן גם כן תמשך להם הכרת בוראם ויראתו. וזהו ריח הצדיקים שהריח, שכיון שהוסיף נח צדקות על אדם כמו כן יוסיפו יוצאי חלצי נח ויוסיפו בצדקות על נח. והיה כאלו אמר יצר לב המין האנושי רע, לפי שהוייתו הוא זמן מועט שנתהוה, והוא כעגל לא לומד, שפירושו כנער קטן בשנים, כן המין האנושי קטן בשנים, ובכל עוד שהמין האנושי יגדל בשנים יוסיף לטובה:

14. **העמק דבר בראשית פרק ח**

(כב) עוד כל ימי הארץ - דזנות בא מבטלה הבא משפע ברכה ורוב בריאת הגוף, אבל מעתה יהי כל ימי הארץ זרע וקציר וגו', יהיה שינוי אורחים וזה מביא לידי עבודה וחולאים רבים, עד שיום ולילה לא ישבותו, וממילא לא יחטאו כל האדם. ואמר הקב"ה "כל ימי הארץ", ולא אמר כל הימים, אלא הכונה דוקא כל זמן שהתבל מתנהג בטבע הארץ, משא"כ בימות המשיח והכל יכירו מלכות שמים, ולא יהא חשש שמא יקלקלו כ"כ, אז ישתנה טבע הארץ ויתנהג בהשגחה מן השמים כל התבל, אז לא יהא זרע וקציר וגו', כיעודי הנביאים. וכתוב "עד" חסר, ללמדנו שגם בימי הארץ היו כמה עתים לטובה ולא נצרכו לשמירה זו:

15. **קדושת לוי בראשית פרשת נח**

וירח ה' את ריח הניחח - איתא בבעל הטורים: ב' במסורה "וירח" הכא, ואידך "וירח את ריח בגדיו" (להלן כז כז), עיין שם. נראה על פי שאמר כבוד אדוני אבי מורי ורבי, "וירח ה' את ריח הניחוח", שהריח מהיכן בא הניחוח? הוא מחמת שאדם יש יצר בו, ואעפ"כ כובש את יצרו ועובד את ה', בגלל כן ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף עוד כי יצר לב האדם רע מנעוריו, כי על ידי יצר הרע הוא התענוג, עד כאן דברי אבי. וע"י זה השם יתברך מתלבש בישראל, כנאמר (ישעיה מט, ג): "ישראל אשר בך אתפאר", דאמר הצדיק ר' בער ז"ל, "אתפאר" מלשון התלבשות, מלשון "ויתפרו עלה תאנה", עד כאן דבריו. ולא במלאכי מעלה, כי ההתלבשות מגודל התענוג שיש לו מישראל יותר מכולם, כי יש להם יצר הרע, ואעפ"כ כובשים אותו. וזה "וירח ה' את ריח הניחוח", כנ"ל שהריח תענוג זה מה שמגיע מעבודת האדם, וזהו גם כן "וירח את ריח בגדיו", שהריח שבני אדם, הם 'בגדיו' שמתלבש בהם, וע"י כן ריחם עליהם, והבן: